

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

17. října 2018^{* i}

„Řízení o předběžné otázce – Naléhavé řízení o předběžné otázce – Soudní spolupráce v občanských věcech – Nařízení (ES) č. 2201/2003 – Článek 8 odst. 1 – Příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti – Pojem ‚obvyklé bydliště dítěte‘ – Požadavek na fyzickou přítomnost – Zadržení matky a dítěte v třetí zemi proti vůli matky – Porušení základních práv matky a dítěte“

Ve věci C-393/18 PPU,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím High Court of Justice (England and Wales), Family Division [Vrchní soud (Anglie a Wales), oddělení pro rodinné záležitosti, Spojené království] ze dne 6. června 2018, došlým Soudnímu dvoru dne 14. června 2018, v řízení

UD

proti

XB,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta, místopředsedkyně senátu, vykonávající funkci předsedkyně prvního senátu, J.-C. Bonichot, E. Regan (zpravodaj), C. G. Fernlund a S. Rodin soudci,

generální advokát: H. Saugmandsgaard Øe,

vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní rada,

s ohledem na žádost předkládajícího soudu ze dne 6. června 2018, došlou Soudnímu dvoru dne 14. června 2018, o projednání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení v souladu s článkem 107 jednacího řádu Soudního dvora,

s přihlédnutím k rozhodnutí prvního senátu ze dne 5. července 2018 vyhovět uvedené žádosti,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 7. září 2018,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za UD C. Hamesem, QC, B. Jubbem, barrister, a J. Patelem a M. Hussain, solicitors,
- za XB T. Guptou, QC, a J. Renton, barrister, jakož i J. Stebbingem, solicitor,

^{*} Jednací jazyk: angličtina.

- za vládu Spojeného království S. Brandonem, jako zmocněncem, ve spolupráci s M. Grationem, barrister,
- za českou vládu M. Smolkem a A. Kasalickou, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi M. Wilderspinem, jako zmocněncem,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 20. září 2018,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 8 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi UD, matkou dítěte narozeného v Bangladéši dne 2. února 2017 (dále jen „dítě“), a XB, otcem tohoto dítěte, ve věci návrhů, které podala UD, aby bylo nařízeno jednak, že opatrovnickým soudem uvedeného dítěte je předkládající soud, a jednak, že se UD musí vrátit s dítětem do Spojeného království za účelem jejich účasti v řízení u předkládajícího soudu.

Právní rámec

- 3 Body 1 a 12 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 uvádějí:

„(1) Evropsk[á unie] si stanovil[a] za cíl vytvořit prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zajištěn volný pohyb osob. Proto přijímá [Unie] mimo jiné opatření týkající se soudní spolupráce v občanskoprávních věcech, která jsou nezbytná k řádnému fungování vnitřního trhu.

[...]

(12) Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.“

- 4 Článek 1 tohoto nařízení, nadepsaný „Oblast působnosti“, uvádí občanskoprávní věci, na něž se toto nařízení vztahuje, a občanskoprávní věci, na něž se nevztahuje.
- 5 Článek 2 uvedeného nařízení, nadepsaný „Definice“, zní takto:

„Pro účely tohoto nařízení:

[...]

4) ‚rozhodnutím‘ se rozumí rozhodnutí o rozvodu, rozluce nebo prohlášení manželství za neplatné a rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti, vydané soudem členského státu, bez ohledu na to, jak je označeno, včetně výrazů ‚rozhodnutí‘, ‚rozsudek‘, ‚usnesení‘ nebo ‚nařízení‘;

[...]“

- 6 Kapitola II téhož nařízení, nadepsaná „Příslušnost“, obsahuje v oddíle 2, nadepsaném „Rodičovská zodpovědnost“, článek 8, nadepsaný „Obecná příslušnost“, který v odstavci 1 stanoví:

„Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.“

- 7 Článek 9 nařízení č. 2201/2003, nadepsaný „Zachování příslušnosti podle předchozího obvyklého bydliště dítěte“, stanoví:

„1. V případě, že se dítě zákonným způsobem přestěhuje z jednoho členského státu do jiného a získá zde nové obvyklé bydliště, ponechají si soudy členského státu předchozího obvyklého bydliště dítěte odchýlně od článku 8 příslušnost po dobu tří měsíců po přestěhování pro účely úpravy rozhodnutí o právu na styk s dítětem vydaného v tomto členském státě před přestěhováním dítěte v případě, že nositel práva na styk s dítětem podle rozhodnutí o právu na styk má nadále obvyklé bydliště v členském státě předchozího obvyklého bydliště dítěte.

[...]“

- 8 Článek 10 tohoto nařízení, nadepsaný „Příslušnost v případech únosu dítěte“, stanoví:

„V případech neoprávněného odebrání [protiprávního přemístění] nebo zadržení dítěte jsou soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením, příslušné do doby, kdy dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě [...]“

- 9 Článek 12 uvedeného nařízení stanoví podmínky, které umožňují pokračování příslušnosti podle uvedeného nařízení.

- 10 Článek 13 téhož nařízení, nadepsaný „Příslušnost založená na přítomnosti dítěte“, v odstavci 1 stanoví:

„V případě, že nelze zjistit obvyklé bydliště dítěte a nelze určit soudní příslušnost podle článku 12, jsou příslušné soudy členského státu, ve kterém se dítě nachází.“

- 11 Článek 14 nařízení č. 2201/2003, nadepsaný „Zbytková soudní příslušnost“, zní takto:

„Není-li žádný soud některého členského státu příslušný na základě článků 8 až 13, určí se příslušnost v každém členském státě v souladu s právem tohoto státu.“

- 12 Článek 15 tohoto nařízení, nadepsaný „Postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu [soudu s lepšími předpoklady k projednání]“, v odstavci 1 stanoví:

„Výjimečně mohou soudy členského státu příslušné ve věci, pokud se domnívají, že soud jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, je [má] vzhledem ke svému umístění vhodnější [lepší předpoklady] k projednání věci nebo její určité části, a v případě, že je to v zájmu dítěte:

- a) přerušit řízení v dané věci nebo její části a vyzvat strany, aby podaly návrh u soudu tohoto jiného členského státu v souladu s odstavcem 4, nebo
- b) požádat soud jiného členského státu, aby převzal příslušnost v souladu s odstavcem 5.“

- 13 V článku 21 tohoto nařízení, nadepsaném „Uznávání rozhodnutí“, se v odstavci 1 stanoví:

„Rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v jiných členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 14 Žalobkyně v původním řízení, matka dítěte (dále jen „matka“), je bangladéšská státní příslušnice, která v roce 2013 uzavřela v Bangladéši manželství s žalovaným v původním řízení, britským státním příslušníkem, který je otcem dítěte (dále jen „otec“).
- 15 V červnu nebo červenci 2016 matka přicestovala do Spojeného království, aby tam žila společně s otcem svého budoucího dítěte. United Kingdom Home Office (Ministerstvo vnitra Spojeného království) jí udělilo manželské vízum pro občanku třetí země, platné od 1. července 2016 do 1. dubna 2019.
- 16 V prosinci 2016 odjeli otec s matkou do Bangladéše. Matka byla v pokročilém stadiu těhotenství. Dne 2. února 2017 se v Bangladéši narodilo dotyčné dítě. Od svého narození žije toto dítě v Bangladéši, a nikdy tedy nepobývalo na území Spojeného království.
- 17 Počátkem ledna 2018 se otec vrátil do Spojeného království bez matky dotyčného dítěte.
- 18 Dne 20. března 2018 podala matka návrh k předkládajícímu soudu, aby určil, že je opatrovníckým soudem dítěte a nařídil návrat jí samotné a dítěte do Spojeného království, aby se mohly zúčastnit řízení u předkládajícího soudu. Matka tvrdí, že předkládající soud je příslušný rozhodnout spor v původním řízení. V tomto ohledu matka zejména tvrdí, že dítě mělo ke dni podání návrhu k předkládajícímu soudu obvyklé bydliště ve Spojeném království. Otec zpochybňuje příslušnost předkládajícího soudu k vydání rozhodnutí týkajícího se dítěte.
- 19 Předkládající soud poukazuje na to, že v rámci původního řízení neprovedl žádná skutková zjištění, jelikož má za to, že je nezbytné nejprve rozhodnout o své příslušnosti k vydání rozhodnutí týkajícího se dítěte. Pokud jde o tuto otázku předkládající soud je toho názoru, že je na něm, aby nejprve posoudil, zda má dítě obvyklé bydliště ve smyslu čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 ve Spojeném království. Pouze bude-li to případně nezbytné, přezkoumá až poté, zda mu svědčí jiné kritérium příslušnosti pro účely posouzení sporu v původním řízení.
- 20 Podle předkládajícího soudu výklad pojmu „obvyklé bydliště“ uvedený v čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 vyvolává v rámci sporu v původním řízení otázky, které nebyly Soudním dvorem dosud zkoumány, a to zejména otázku, zda fyzická přítomnost je zakládajícím znakem tohoto pojmu. Kromě toho údajně došlo k nátlaku otce na matku, v důsledku čehož porodila ve třetí zemi. Chování otce v tomto ohledu mohlo být porušením práv matky nebo dítěte. Stanovisko zastávané matkou tedy vyvolává podpurnou otázku, jaký vliv na uvedený pojem mají okolnosti, kdy se dítě narodí ve třetím státě konkrétně kvůli tomu, že matka byla protiprávně pod donucením zadržena otcem v tomto státě i přesto, že nositelé rodičovské zodpovědnosti nemají společnou vůli pobývat v uvedeném státě.
- 21 Za těchto podmínek se High Court of Justice (England and Wales), Family Division [Vrchní soud (Anglie a Wales), oddělení pro rodinné záležitosti, Spojené království] rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je fyzická přítomnost dítěte ve státě zakládajícím znakem ‚obvyklého bydliště‘ ve smyslu článku 8 nařízení č. 2201/2003?

2) V případě, že jsou oba rodiče nositeli rodičovské zodpovědnosti, má na odpověď na otázku č. 1 nějaký vliv skutečnost, že matka byla lstí přiměna vycestovat do jiného státu a poté byla v tomto státě protiprávně držena pod donucením nebo jiným protiprávním jednáním ze strany otce dítěte, v důsledku čehož byla nucena porodit v tomto státě dítě za okolností, kdy mohlo dojít k porušení [práv] matky nebo dítěte podle článků 3 a 5 [Evropské úmluvy o lidských právech z roku 1950], nebo jiným způsobem?“

K naléhavému řízení

- 22 Předkládající soud požádal o to, aby tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla projednána v naléhavém řízení o předběžné otázce upraveném v článku 107 jednacího řádu Soudního dvora.
- 23 Na podporu své žádosti předkládající soud uvedl, že spor v původním řízení se týká velmi malého dítěte, kterému je ke dni předkládacího rozhodnutí jeden rok a dva měsíce, a jakékoli zpoždění ve vývoji tohoto řízení je na újmu nejlepšímu zájmu tohoto dítěte.
- 24 Předkládající soud kromě toho uvedl, že podle tvrzení matky, které je otcem zpochybňováno, je matka nyní protiprávně zadržována pod donucením otce dítěte ve vesnici v Bangladéši bez plynu, elektřiny, pitné vody a bez jakýchkoli příjmů, v rámci společenství, které ji stigmatizuje kvůli její rozluce s otcem dítěte. Předkládající soud uvádí, že v případě, že bude určena jeho příslušnost a bude rozhodnuto tak, že práva matky a dítěte byla otcem porušena, je na předkládajícím soudu, aby jednal co nejrychleji, případně aby přijal opatření nezbytná k zajištění ochrany zájmů dítěte.
- 25 V tomto ohledu je třeba konstatovat, na prvním místě, že se projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týká výkladu nařízení č. 2201/2003, které bylo přijato zejména na základě čl. 61 písm. c) ES, nyní článku 67 SFEU, který je součástí hlavy V třetí části Smlouvy o FEU týkající se prostoru svobody, bezpečnosti a práva, takže uvedená žádost spadá do oblasti působnosti naléhavého řízení o předběžné otázce definované v článku 107 jednacího řádu (rozsudky ze dne 9. října 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 34; ze dne 9. ledna 2015, RG, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, bod 36, a ze dne 19. listopadu 2015, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, bod 31).
- 26 Na druhém místě, pokud jde o kritérium naléhavosti, z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že v případě, že se prokáže nátlak otce na matku, je stávající blaho dítěte vysoce ohroženo. V takovém případě by jakékoli prodlení při přijímání soudních rozhodnutí týkajících se dotyčného dítěte prodlužovalo stávající situaci a mohlo by vážně, ba dokonce nenapravitelně poškodit rozvoj tohoto dítěte. Při případném návratu do Spojeného království by takové prodlení mohlo rovněž poškodit začlenění dítěte do jeho nového rodinného a sociálního prostředí.
- 27 Kromě toho se věc v původním řízení týká dítěte, jehož velmi nízký věk činí jeho vývoj a rozvoj zvláště zranitelnými.
- 28 Vzhledem k výše uvedenému první senát Soudního dvora dne 5. července 2018 na návrh soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodl tak, že žádosti předkládajícího soudu o projednání této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení vyhověl.

K předběžným otázkám

K pravomoci Soudního dvora

- 29 Přestože vláda Spojeného království formálně vznáší námitku nepřípustnosti projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, z jejího vyjádření vyplývá, že tato vláda ve skutečnosti zpochybňuje pravomoc Soudního dvora odpovědět na položené otázky, jelikož se projednávaná věc týká případného sporu o příslušnost mezi členským státem, v projednávané věci Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska, a třetím státem, a sice Bangladéšskou lidovou republikou.
- 30 Tato vláda konkrétně tvrdí, že s ohledem na čl. 61 písm. c) a čl. 67 odst. 1 ES, na jejichž základě bylo přijato nařízení č. 2201/2003, se toto nařízení použije pouze na přeshraniční situace v rámci Unie. V takových přeshraničních situacích týkajících se členského státu a třetí země, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, se podle této vlády použije vnitrostátní právo.

- 31 V tomto ohledu je třeba uvést, pokud jde na prvním místě o znění relevantních ustanovení nařízení č. 2201/2003, že článek 1 tohoto nařízení, který vymezuje oblast působnosti tohoto nařízení, uvádí občanskoprávní věci, na které se uvedené nařízení vztahuje, a občanskoprávní věci, na něž se nevztahuje, přičemž neodkazuje na žádné omezení územní působnosti uvedeného nařízení.
- 32 Pokud jde o samotný čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003, toto ustanovení stanoví, že soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu. Nic ve znění tohoto ustanovení tedy nenaznačuje, že uplatnění obecného pravidla o příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti, kterou upravuje, je vázáno na podmínku existence právního vztahu týkajícího se několika členských států.
- 33 Z toho vyplývá, jak uvedl generální advokát v bodech 23 a 25 svého stanoviska, že na rozdíl od některých ustanovení nařízení č. 2201/2003 týkajících se příslušnosti, jako jsou články 9, 10 a 15, z jejichž znění nutně vyplývá, že jejich uplatňování závisí na případném sporu o příslušnost mezi soudy několika členských států, ze znění čl. 8 odst. 1 uvedeného nařízení nevyplývá, že toto ustanovení se omezuje na spory týkající se takovýchto sporů o příslušnost.
- 34 V tomto ohledu se čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 liší také od pravidel pro uznávání a výkon rozhodnutí stanovených v tomto nařízení.
- 35 Konkrétně již Soudní dvůr rozhodl, že zjevně nemá pravomoc k tomu, aby odpověděl na předběžné otázky týkající se uznání rozhodnutí o rozvodu vydaného ve třetím státě, a mimo jiné konstatoval, že v souladu s čl. 2 bodem 4 a čl. 21 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 se toto nařízení vztahuje pouze na uznání rozhodnutí vydaných soudem některého členského státu (usnesení ze dne 12. května 2016, Sahyouni, C-281/15, EU:C:2016:343, body 21, 22 a 33).
- 36 Na rozdíl od pravidel pro uznávání a výkon soudních rozhodnutí upravených v nařízení č. 2201/2003 však toto nařízení, jak vyplývá zejména z bodů 32 a 33 tohoto rozsudku, neupravuje ustanovení, které by výslovně omezovalo oblast územní působnosti všech pravidel o příslušnosti stanovených v uvedeném nařízení.
- 37 Na druhém místě, pokud jde o cíl nařízení č. 2201/2003, z jeho bodu 1 odůvodnění vyplývá, že účelem tohoto nařízení je přispět k naplnění cíle, který si Unie stanovila, kterým je vytvořit prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zajištěn volný pohyb osob. Za tímto účelem Unie přijímá mimo jiné opatření týkající se soudní spolupráce v občanskoprávních věcech, která jsou nezbytná k řádnému fungování vnitřního trhu.
- 38 Podle čl. 61 písm. c) ES, nyní čl. 67 odst. 3 SFEU, který je jedním z právních základů nařízení č. 2201/2003, a článku 65 ES, nyní článku 81 SFEU, totiž Unie přijme opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s přeshraničními dopady, která jsou nezbytná pro řádné fungování vnitřního trhu.
- 39 Na rozdíl od toho, co v podstatě tvrdí vláda Spojeného království, však tyto úvahy neznamenají, že pravidlo pro určení příslušnosti upravené v čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 musí být považováno za pravidlo, které se použije výhradně na spory týkající se vztahů mezi soudy členských států.
- 40 Jednotná pravidla pro určování příslušnosti obsažená v nařízení č. 2201/2003 se zejména nemají použít pouze na situace, ve kterých existuje skutečná a dostatečná vazba na fungování vnitřního trhu a které se již pojmově týkají několika členských států. Sjednocení pravidel pro určení soudní příslušnosti provedené tímto nařízením má totiž samo o sobě zcela jistě za cíl odstranit překážky fungování vnitřního trhu, které mohou vyplynout z rozdílnosti vnitrostátních právních předpisů v této oblasti [obdobně ohledně Úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a o výkonu rozhodnutí

v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění následných úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě, viz rozsudek ze dne 1. března 2005, Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, bod 34].

- 41 S ohledem na výše uvedené je třeba konstatovat, že pravidlo obecné příslušnosti upravené v čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 lze použít na spory týkající se vztahů mezi soudy pouze jednoho členského státu a třetí země, a nikoli pouze vztahů mezi soudy různých členských států.
- 42 Soudní dvůr má tedy pravomoc zodpovědět otázky položené předkládajícím soudem.

K věci samé

- 43 Podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že k tomu, aby mohlo být dítě považováno za osobu, která má obvyklé bydliště v členském státě ve smyslu tohoto ustanovení, musí být v tomto členském státě fyzicky přítomno. Předkládající soud se rovněž táže, zda takové okolnosti, jako jsou okolnosti dotčené ve věci v původním řízení, pokud se prokáží, a sice jednak nátlak otce na matku, v důsledku čehož matka porodila jejich dítě ve třetím státu a od jeho narození tam s ním bydlí, a jednak zásah do základních práv matky nebo dítěte, jsou v tomto ohledu relevantní.
- 44 Otec a Evropská komise tvrdí, že obvyklé bydliště dítěte se nemůže nacházet v členském státě, v němž dítě nebylo nikdy fyzicky přítomno, zatímco matka, vláda Spojeného království a česká vláda jsou toho názoru, že takové okolnosti, jako jsou okolnosti dotčené ve věci v původním řízení, mohou odůvodnit, že dítě bude považováno za osobu, která má obvyklé bydliště v takovém státě.
- 45 Je třeba nejprve konstatovat, že nařízení č. 2201/2003 neobsahuje žádnou definici pojmu „obvyklé bydliště“. Použití přídavného jména „obvyklý“ znamená pouze to, že bydliště musí vykazovat určitou trvalost či pravidelnost (rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 44).
- 46 Podle ustálené judikatury jak z požadavků jednotného použití unijního práva, tak ze zásady rovnosti vyplývá, že znění ustanovení unijního práva, které za účelem vymezení svého smyslu a působnosti neobsahuje žádný výslovný odkaz na právo členských států, musí být zpravidla v celé Unii vykládáno autonomním a jednotným způsobem, přičemž tento výklad je třeba hledat při zohlednění kontextu tohoto ustanovení a cíle sledovaného dotčenou právní úpravou (rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 45 a citovaná judikatura).
- 47 Pojem „obvyklé bydliště“ je použit v člancích nařízení č. 2201/2003, které neobsahují žádný výslovný odkaz na právo členských států. Je tedy třeba definovat tento pojem s ohledem na kontext ustanovení tohoto nařízení a na cíl, který sleduje (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 46).
- 48 V tomto ohledu z bodu 12 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 vyplývá, že toto nařízení bylo vypracováno s cílem zohlednit nejlepší zájmy dítěte a za tímto účelem upřednostňuje kritérium blízkosti. Normotvůrce měl totiž za to, že soud, který se nachází v zeměpisné blízkosti obvyklého bydliště dítěte, má nejlepší předpoklady k posouzení opatření, která mají být v zájmu dítěte přijata. Podle tohoto bodu odůvodnění by tedy příslušným měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo jde-li o návaznost na dohodu nositelů rodičovské zodpovědnosti (rozsudek ze dne 15. února 2017, W a V, C-499/15, EU:C:2017:118, bod 51 a citovaná judikatura).

- 49 Článek 8 nařízení č. 2201/2003 uskutečňuje tento cíl tím, že stanoví obecnou příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti ve prospěch soudů členského státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště (rozsudek ze dne 15. února 2017, W a V, C-499/15, EU:C:2017:118, bod 52).
- 50 Jak Soudní dvůr kromě toho opakovaně uvedl, k určení obvyklého bydliště dítěte je kromě jeho fyzické přítomnosti na území členského státu třeba zohlednit další skutečnosti, které mohou nasvědčovat tomu, že tato přítomnost nemá pouze dočasnou či příležitostnou povahu (rozsudky ze dne 2. dubna 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 38; ze dne 22. prosince 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 49; ze dne 9. října 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 51; ze dne 15. února 2017, W a V, C-499/15, EU:C:2017:118, bod 60; ze dne 8. června 2017 OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 43, a ze dne 28. června 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, bod 41).
- 51 Význam, který unijní normotvůrce přiznává zeměpisné blízkosti pro účely určení soudu příslušného ve věcech rodičovské zodpovědnosti, vyplývá rovněž z čl. 13 odst. 1 nařízení č. 2201/2003, který zakládá příslušnost soudu členského státu na pouhé přítomnosti dítěte právě v případech, kdy bydliště dítěte nemůže být kvalifikováno jako „obvyklé“ ve smyslu čl. 8 odst. 1 tohoto nařízení v žádném členském státě a kdy tato příslušnost nemůže být určena na základě článku 12 téhož nařízení.
- 52 Soudní dvůr rozhodl, že uznání obvyklého bydliště dítěte v daném členském státě tedy přinejmenším vyžaduje, aby dítě bylo v tomto členském státě fyzicky přítomno (rozsudek ze dne 15. února 2017, W a V, C-499/15, EU:C:2017:118, bod 61).
- 53 Z úvah uvedených v bodech 45 až 52 tohoto rozsudku vyplývá, že fyzická přítomnost v členském státě, v němž je dítě údajně integrováno, je nezbytným předpokladem pro posouzení stability této přítomnosti, a že „obvyklé bydliště“ ve smyslu nařízení č. 2201/2003 tedy nemůže být stanoveno v členském státě, který dítě nikdy nenavštívilo.
- 54 Tento výklad je posílen zařazením čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 do rámce pravidel pro určení příslušnosti stanovených tímto nařízením ve věcech rodičovské zodpovědnosti.
- 55 Ve světle bodu 12 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 a jak vyplývá z bodu 49 tohoto rozsudku, článek 8 tohoto nařízení stanoví obecné pravidlo pro určení příslušnosti ve věci rodičovské zodpovědnosti, takže toto ustanovení zaujímá ústřední místo v rámci pravidel pro určení příslušnosti stanovených uvedeným nařízením v této oblasti.
- 56 Článek 8 nařízení č. 2201/2003 je tak doplněn o zvláštní pravidla, která se použijí, zejména pokud obvyklé bydliště dítěte, které se nachází v jednom členském státě, nelze zjistit a příslušnost nelze určit na základě jeho článku 12 (článek 13), není-li žádný soud některého členského státu příslušný na základě jeho článků 8 až 13 (článek 14), nebo také výjimečně a za určitých podmínek pokud příslušný soud postoupí věc soudu jiného členského státu, který je podle jeho názoru vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci (článek 15) (rozsudek ze dne 15. února 2017, W a V, C-499/15, EU:C:2017:118, bod 56).
- 57 Z toho vyplývá, že skutečnost, že spor předložený soudu členského státu nemůže spadat do působnosti čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003, nemusí nutně bránit příslušnosti tohoto soudu rozhodnout uvedený spor z jiného titulu. Konkrétně i za předpokladu, že výklad uvedený v bodech 52 a 53 tohoto rozsudku, podle kterého je fyzická přítomnost dítěte v členském státě předpokladem pro stanovení obvyklého pobytu v daném státě, má za následek, že v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, není podle ustanovení tohoto nařízení možné jako příslušný soud určit soud členského státu, skutečností zůstává, jak poznamenává Komise, že i nadále může každý členský stát v souladu s článkem 14 uvedeného nařízení založit příslušnost svých vlastních soudů podle pravidel vnitrostátního práva, přičemž se odchýlí od kritéria blízkosti, na němž jsou založena ustanovení uvedeného nařízení.

- 58 Z ustanovení citovaných v bodě 56 tohoto rozsudku a zejména z čl. 13 odst. 1 a čl. 15 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 kromě toho vyplývá, že unijní normotvůrce měl na mysli konkrétně situaci, kdy nelze určit místo obvyklého bydliště dítěte, a dále situaci, kdy dochází k postoupení věci soudu, který má lepší předpoklady k projednání věci dítěte, kterým není nezbytně soud stanovený v čl. 8 odst. 1 tohoto nařízení, ani soud stanovený v člancích 9 až 14 uvedeného nařízení.
- 59 Z toho vyplývá, že ani neexistence obvyklého bydliště dítěte ve smyslu čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 z důvodu fyzické nepřítomnosti tohoto dítěte v členském státě Unie, ani existence soudů členského státu, které mají lepší předpoklady k projednání věcí tohoto dítěte, i když toto dítě v tomto státě nikdy nebydlelo, nemohou umožnit, aby obvyklé bydliště dítěte bylo stanoveno ve státě, v kterém nikdy nebylo přítomno.
- 60 Dále okolnost dotčená ve věci v původním řízení, i kdyby byla prokázána, že otec vyvíjel nátlak na matku, v důsledku čehož se jejich dítě narodilo a od narození žije v Bangladéši, nemůže tento výklad zpochybnit.
- 61 Je pravda, že v případě neexistence tohoto donucení se mohlo dítě, o které se jedná ve věci v původním řízení, podle údajné vůle jeho matky případně narodit ve Spojeném království. Soudní dvůr již rozhodl, že vůle nositele rodičovské zodpovědnosti usadit se s dítětem v jiném členském státě vyjádřená pomocí určitých hmatatelných opatření, jako je koupě či nájem bytu v hostitelském členském státě, může být indicií pro přesun obvyklého bydliště (rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 50 a citovaná judikatura).
- 62 Není-li však dítě samotné fyzicky přítomno v dotčeném členském státě, nelze přiznat rozhodující význam za účelem výkladu pojmu „obvyklé bydliště“ okolnostem, jako jsou vůle rodiče, jenž o dítě skutečně pečuje, nebo případně obvyklé bydliště jednoho či druhého rodiče v tomto členském státě na úkor objektivních geografických důvodů, jelikož v opačném případě by nebyl respektován záměr unijního normotvůrce (obdobně viz rozsudek ze dne 28. června 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, bod 60).
- 63 Výklad, podle kterého fyzická nepřítomnost samotného dotčeného dítěte v dotčeném členském státě brání tomu, aby byly zohledněny takové důvody, jako jsou důvody uvedené v předchozím bodě tohoto rozsudku, je totiž v souladu s kritériem blízkosti, jemuž dává unijní normotvůrce v rámci nařízení č. 2201/2003 přednost právě s cílem zajistit zohlednění nejlepšího zájmu dítěte (obdobně viz rozsudek ze dne 8. června 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 67).
- 64 Konečně ochrana nejlepšího zájmu dítěte zaručená v článku 24 Listiny základních práv Evropské unie a dodržování jeho základních práv, jako jsou práva zakotvená v člancích 4, 6 a 24 této Listiny, nevyžadují jiný výklad než je výklad podaný v bodech 52 a 53 tohoto rozsudku.
- 65 Na prvním místě, jak vyplývá z bodu 48 tohoto rozsudku, byl nejlepší zájem dítěte zohledněn při přípravě nařízení č. 2201/2003, přičemž kritérium blízkosti přijaté v tomto nařízení je naplněním tohoto zájmu.
- 66 Na druhém místě nařízení č. 2201/2003 již zavedlo mechanismus, který členským státům umožňuje chránit zájmy dítěte i v případě sporů, na něž se čl. 8 odst. 1 tohoto nařízení nevztahuje. Konkrétně, jak bylo připomenuto v bodě 57 tohoto rozsudku, není-li žádný soud členského státu příslušný na základě článků 8 až 13 tohoto nařízení, článek 14 tohoto nařízení uvádí, že členské státy mohou na zbytkovém základě přiznat příslušnost svým soudům na základě jejich vnitrostátního práva.
- 67 V projednávaném případě ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že taková zbytková příslušnost existuje v právním řádu Spojeného království v podobě „příslušnosti *parens patriae*“ soudů tohoto členského státu, přičemž se toto pravidlo příslušnosti použije na britské občany podle uvážení vnitrostátních soudů.

- 68 Z těchto úvah vyplývá, že nejlepší zájem dítěte si nežádá takový výklad čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003, jaký navrhuje matka, vláda Spojeného království a česká vláda, ani za takových okolností, jako jsou okolnosti, jimiž se vyznačuje situace dotčená ve věci v původním řízení, protože takový výklad jde nad rámec pojmu „obvyklé bydliště“ upraveného v nařízení č. 2201/2003 a úlohy, kterou má uvedené ustanovení v rámci těch ustanovení tohoto nařízení, která upravují příslušnost v oblasti rodičovské zodpovědnosti.
- 69 Z toho plyne, že v takové věci, jako je věc dotčená ve věci v původním řízení, ani protiprávní chování jednoho z rodičů vůči druhému, v důsledku kterého se jejich dítě narodilo a od narození bydlí ve třetím státě, ani porušení základních práv matky nebo tohoto dítěte, i za předpokladu, že by tyto okolnosti byly prokázány, neumožňují učinit závěr, že uvedené dítě může mít obvyklé bydliště ve smyslu čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 v členském státě, který nikdy nenavštívilo.
- 70 S ohledem na vše výše uvedené je třeba čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 vykládat v tom smyslu, že k tomu, aby mohlo být považováno za osobu, která má obvyklé bydliště v daném členském státě ve smyslu tohoto ustanovení, musí být dítě v tomto členském státě fyzicky přítomno. Takové okolnosti, jako jsou okolnosti dotčené ve věci v původním řízení, i za předpokladu, že by byly prokázány, a to jednak nátlak otce na matku, v důsledku kterého matka porodila jejich dítě ve třetím státě a od jeho narození tam s tímto dítětem bydlí, a jednak zásah do základních práv matky nebo dítěte, jsou v tomto ohledu irelevantní.

K nákladům řízení

- 71 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 8 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že k tomu, aby mohlo být považováno za osobu, která má obvyklé bydliště v daném členském státě ve smyslu tohoto ustanovení, musí být dítě v tomto členském státě fyzicky přítomno. Takové okolnosti, jako jsou okolnosti dotčené ve věci v původním řízení, i za předpokladu, že by byly prokázány, a to jednak nátlak otce na matku, v důsledku kterého matka porodila jejich dítě ve třetím státě a od jeho narození tam s tímto dítětem bydlí, a jednak zásah do základních práv matky nebo dítěte, jsou v tomto ohledu irelevantní.

Podpisy.

i — V návaznosti na žádost o anonymizaci byly jméno a příjmení v bodě 25 nahrazeny písmeny.